

משלוש יוצא אחד

צמד שיעורים בנושא משקל משולש
עם שירי ט"ו בשבט

לכיתות ה'ו' וחיבת הביניים

כתבה: שרה אלבז

בוקר טוב לכם וחג שמח!
תארו לעצמכם שיכולתם להיות עץ...
איזה מעצי ארץ ישראל הכי מתאים לאישיות
שלכם?
רימון, שקדיה, תמר או עץ הזית?
הסבירו את הבחירה שלכם.

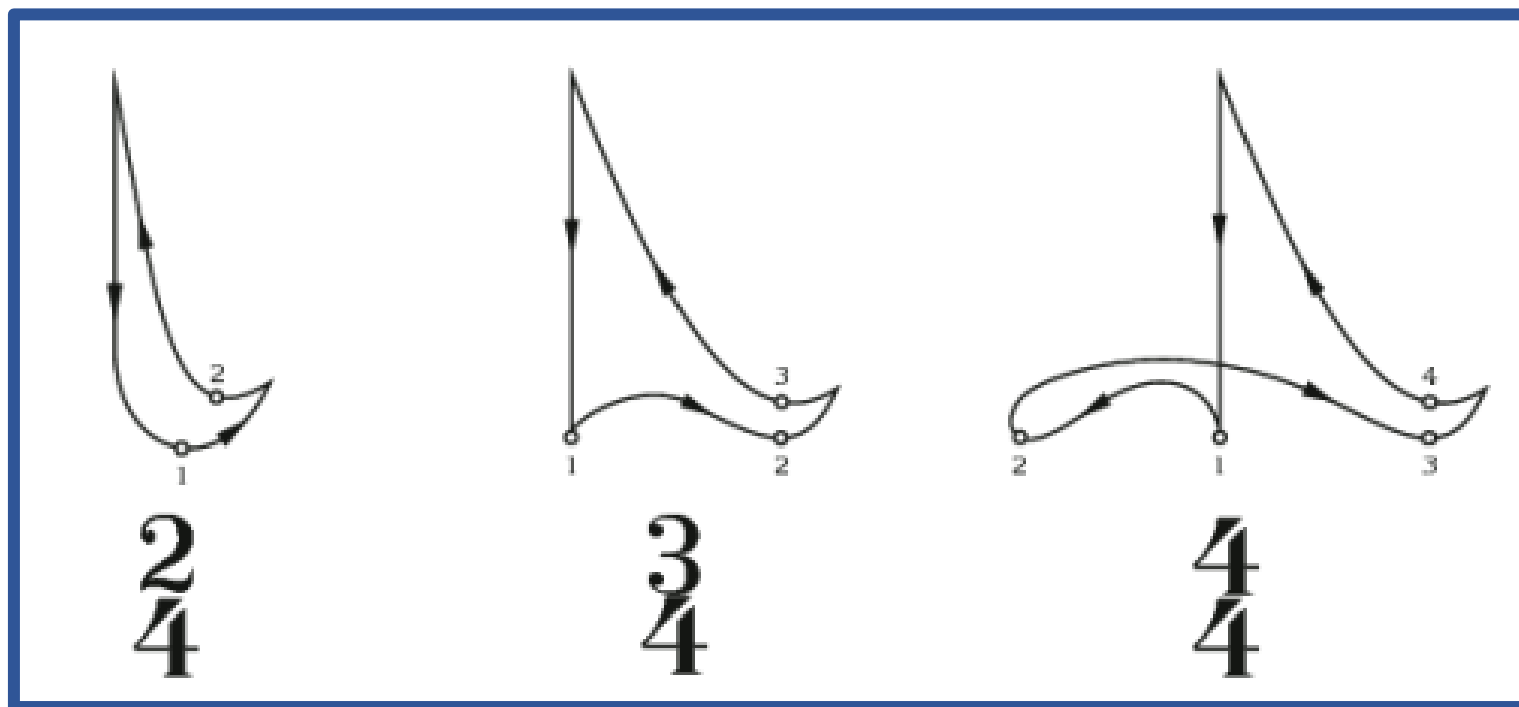
לפניכם שרטוטים של תנועות ניצוח.

תרגלו את התנועות – ראשית שני רבעים, אחר כך שלושה רבעים ואז ארבעה רבעים.

עכשיו הקשיבו לשיר הבא ונסו למצוא את תנועת הניצוח המתאימה לו – האם השיר כתוב במשקל 2, 3 או 4?

<https://www.youtube.com/watch?v=5UWLxiaD4IU>

אם קשה לכם להחליט על פי תנועות הידיים, נסו להקיש בשקט על השולחן ולהרגיש כל כמה פעמות יש התחלה חדשה או תנופה חדשה.

אם בחרתם במשקל $\frac{3}{4}$ אתם צודקים, עץ הרימון כתוב במשקל משולש.
שירים וריקודים רבים כתובים במשקל משולש ויש לכך שורשים עמוקים במוזיקה.

למשל בתקופת הבארוק, שבה המלחין החשוב ביותר היה יוהן סבסטיאן באך, נכתבו ריקודים במשקל משולש. החשוב מביניהם היה המינואט, ריקוד צרפתי מעודן, שנכנס לתוך ה"סויטה", שהיתה מחרוזת של ריקודים.

הקשיבו למנואט מאת באך, ותוכלו לעקוב אחרי התווים ולנצח עם הנגינה. תגלו שעכשיו יותר קל לנצח בגלל שהריקוד הוא איטי יחסית.

<https://www.youtube.com/watch?v=p1gGxpitLO8>

עץ הרימון

עץ הרמון נתן ריחו
בין ים-המלח ליריחו.
שב, חומתי, גדידך מנדוד,
שב, תמתי, דודך מדוד.

אוצרות אופיר ופרי גלעד
רכב מצרים שללתי לך, בת.
אלף הזמר אתלה לך מגן
מן היאור עד הירדן.

את כלולה מכל פלות,
את דגולה בנדגלות
שתיים עיניך פשתיים יונים
וקול-קולך פעמונים.

לך התרועות, לך הזרים,
לך כל שלטי הגבורים,
מה לי חיל אלף ומה רבבה?
לבבי מת מאהבה.

שב אל הקשת, שב החץ,
שב הרמון אל ראש העץ.
לך נאלץ החיל יוחל,
בואי פלה, כי רד הליל.

לך התרועות, לך הזרים,
לך כל שלטי הגבורים,
מה לי חיל אלף ומה רבבה?
לבבי מת מאהבה.

המילים לשיר עץ הרימון נכתבו על ידי המשורר יעקב אורלנד בשנת 1938.

הלחן הוא לחן עממי בוכרי, שעובד על ידי הפזמונאי ידידיה אגמון ב 1944.

אגמון שמע את הלחן של הבית הראשון בחתונה בוכרית והוסיף למנגינה חלק שני.
מאחר ואין בשיר מבנה של בית ופזמון מבנה השיר הוא A B.

הערה: במקור נכתב השיר עץ הרימון ב 6/8, אולם בספרי הילדים הוא מופיע ב 3/4

A לחן בוכרי עממי		B המנגינה של אגמון	
בית א'		בית ב'	
בית ג'		בית ד'	
בית ה'		בית ו'	

המסלול של נהר הדנובה והערים הרבות שנבנו לאורכו

במאה ה - 19, שהיא התקופה הרומנטית במוזיקה, הפך המינואט המעודן לריקוד מהיר וסוער שנקרא

ואלס

הואלס הוא ריקוד סלוני שנרקד בזוגות. הוא התחיל להיות פופולרי בווינה בסוף המאה ה 18 ומשם התפשט בכל אירופה.

מלחינים רבים כתבו ואלסים אולם בווינה הייתה משפחה אחת של מלחינים שכל עיסוקה היה כתיבת ואלסים וריקודים לאירועים הרבים בעיר.

זוהי משפחת שטראוס. יוהאן שטראוס האב ויוהאן שטראוס הבן. הם הפכו את כתיבת הואלס לאמנות ולריקוד מתוחכם ומעודן.

נקשיב לואלס המפורסם ביותר שנכתב במאה ה 19 על ידי יוהאן שטראוס הבן "הדנובה הכחולה"

זהו ואלס שמתאר את נהר הדנובה העצום שחוצה את אירופה וערים רבות נבנו על גדותיו.

<https://www.youtube.com/watch?v=6mAbVEc5-Pc>

(להקשיב מהתחלה ועד 2:13)

אחרי שהקשבנו לואלס, נלמד איך אנחנו יכולים לנצח על ואלס.
למרות שגם המינואט וגם הוואלס כתובים בשלושה רבעים, כאשר הריקוד
נעשה מהיר מאוד המנצח לא יכול להספיק לעשות שלוש תנועות בתיבה
ולכן הוא עובר לתנועה אחת בתיבה. גם הנגנים וגם המנצח סופרים בלב
"אחת-שתיים- שלוש" אבל התנועה ביד היא "אחת".

בסרטון הבא תוכלו לצפות במנצח זובין מהטה והתזמורת הפילהרמונית
הישראלית מנגנים ואלס מאת המלחין הרוסי צ'ייקובסקי.

שימו לב לתנועות הידיים של המנצח – אחת, אחת, אחת.

<https://www.youtube.com/watch?v=uQJdirZabac>

(להקשיב לדקה הראשונה)

יוהאן שטראוס הבן

עץ השקמה או בשמו המדעי, פיקוס השקמה הוא עץ מוגן בישראל. בעבר היו עצי שקמה רבים בתל אביב אולם עם ההתפתחות הגדולה של העיר בשנות ה-50 הם נעלמו.

פירות עצי השקמה אכילים. היום כאמור אלה עצים מוגנים ויש בתל אביב מספר שקמים עתיקים.

גן השקמים
מילים: יצחק יצחקי
לחן: יוחנן זראי

היה היו כאן פעם שקמים,
חולות מסביב וגם נוף.
העיר תל אביב של אותם הימים
היתה בית בודד על החוף.
ויש לפעמים נערכו ישיבות
מתחת שקמים אז בצל,
וליד העצים צחקו הבנות
וענו בזמרה: "הי ילל".

פזמון:

כן זהו, כן זהו,
זה גן השקמים.
היו גם כאלה
אי אז בימים.

גדלה תל אביב מסביבה פרוורים
הכל בה תוכנן ונבדק.
נבנו בה כבישים נשכחו השקמים
והלבין אז ראשם מאבק.
הכל כאן נבנה בקצבו של הדור -
חנויות ובתי שחקים,
אך רק אם נפנה מבטנו אחרו,
ניזכר בשקמים ירוקים.

תל אביב הקטנה

אופי השיר

אילו רגשות מתעוררים בכם כאשר אתם קוראים
את מילות השיר?

ומהו הרגש העיקרי שאותו מתאר המשורר? האם
זה כעס? שמחה? או רגש אחר?

אחרי שתקשיבו לשיר, נסו לתאר את הסגנון
המוזיקלי. האם השיר נשמע לכם קלאסי?
רומנטי? שיר עם? הסבירו את בחירתכם.

האם הסגנון בו כתב יוחנן זראי תומך במילים?
באיזו דרך?

פזמון:

כן זהו, כן זהו,
זה גן השקמים.
היו גם כאלה
אי אז בימים.

היום השקמים נעלמו ואינם -
רק שלט את שמם עוד מזכיר,
כמה ציפורים וספסל מיותר
ניצב בליבה של העיר.
ומושך הוא אליו, כשהערב יורד
ועולים במרום כוכבים,
קבצן מן הרחוב או הלך בודד
או זוג צעירים אוהבים.

פזמון:

כן זהו, כן זהו,
זה גן השקמים.
היו גם כאלה
אי אז בימים

**עכשיו אתם כבר יודעים להבחין בין שיר
שכתוב ב $\frac{3}{4}$ או שיר שהוא ואלס.**

**בשיר הבא אתם צריכים להחליט כיצד תנצחו
עליו – האם בקצב 3 או בקצב ואלס (כלומר
– פעימה אחת בכל תיבה).**

https://www.youtube.com/watch?v=d2evf_BwACs

חג אילנות
שמח!